

مقررات مالیاتی صندوق سرمایه گذاری مشترک

"قسمت اول"

طرح موضوع

سعید جمشیدی فرد

عضو شورای عالی انجمن حسابداران خبره ایران

صندوق مشترک سرمایه گذاری، Fund و Unit Trust و Mutual، نام‌هایی است که پیرامون و یا به جای صندوق سرمایه گذاری مشترک به کار رفته و اخیراً مقالاتی در ارتباط با موضوع، نحوه فعالیت، انواع، ارکان و ویژگی‌های آن به چاپ رسیده است.

با این حال، با توجه به منابع موجود و تجربیات صندوق‌ها در کشورهای دیگر ضروریست در این خصوص مطالب بیشتری نوشته و مورد بحث و تبادل نظر قرار گیرد. این نوشتار قصد دارد موضوع مالیات صندوق‌های سرمایه گذاری مشترک را طرح و ابعاد مالیاتی آن را تجزیه و تحلیل نموده و به بحث بگذارد؛ موضوعی که طبعاً به دلیل جدید بودن صندوق‌ها در قانون مالیات‌های مستقیم مورد توجه قرار نگرفته و مقررات مالیاتی آن پیش از آغاز فعالیت وضع نگردیده است.

با توجه به مراتب فوق، حقوق مالیاتی موضوع "مقررات

با تصویب قانون بازار اوراق بهادار (قبا) در آذرماه ۱۳۸۴ اوراق بهادار، بازارها، تشکلهای و نهادهای مالی هویت قانونی یافت که اگر چه در ادبیات بازار سرمایه گمنام نبودند لیکن جایگاه قانونی مناسبی برای شکل‌گیری و فعالیت نداشتند.

"صندوق سرمایه گذاری" از جمله نهادهای مالی است که در بند ۲۰ ماده یک قبا، فعالیت اصلی آن سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار عنوان شده و مالکان آن به نسبت سرمایه‌گذاری خود در سود و زیان صندوق شریک هستند. با استناد به اختیارات قانونی فوق و مقررات مصوب در سازمان بورس اوراق بهادار (سبا)، دستورالعمل، امیدنامه و اساسنامه نمونه "صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک در سهام" منتشر و تاکنون بالغ بر ۱۱ صندوق سرمایه‌گذاری مشترک در اندازه ۲۰ کوچک مجوز فعالیت را از سبا دریافت و آغاز به کار کرده‌اند. صندوق سرمایه‌گذاری مشاع، صندوق سرمایه‌گذاری،

ج - به تشخیص مدیر، یکی از موسسات معتبر با خرید آنها را قبل از سررسید تعهد کرده باشد یا امکان تبدیل کردن آنها به نقد در بازار ثانویه مطمئن وجود داشته باشد.

۴- گواهی های سپرده منتشره توسط بانک ها یا موسسات مالی اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۵- هرنوع سپرده گذاری نزد بانک ها و موسسات مالی اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

سرمایه صندوق و انواع واحدهای سرمایه گذاری

سرمایه صندوق از طریق صدور واحدهای سرمایه گذاری تامین و با صدور واحدهای سرمایه گذاری عادی افزایش و از طریق ابطال آنها با خرید و کاهش می یابد. در ازای سرمایه گذاری در صندوق، گواهی سرمایه گذاری صادر می شود. در گواهی سرمایه گذاری تعداد واحدهای سرمایه گذاری هر سرمایه گذار درج می شود. واحدهای سرمایه گذاری به دو نوع ممتاز و عادی تقسیم می شود. حقوق مالی دارندگان واحدهای سرمایه گذاری ممتاز و عادی با یکدیگر یکسان است، دارندگان واحدهای سرمایه گذاری ممتاز نمی توانند با درخواست ابطال واحدهای سرمایه گذاری خود، سهم خود را از دارایی های صندوق مطالبه کنند؛ ولی می توانند واحدهای سرمایه گذاری ممتاز خود را به دیگران واگذار کنند به عبارت دیگر واحد غیر قابل ابطال ولی قابل انتقال است.

دارنده واحدهای سرمایه گذاری عادی می تواند درخواست ابطال واحدهای سرمایه گذاری را ارائه دهد و سهم خود را از دارایی های صندوق پس از کسر بدهی ها و سایر هزینه ها (معادل خالص ارزش روز واحدهای سرمایه گذاری خود را پس از کسر کارمزد ابطال) دریافت کند. به عبارت دیگر واحد غیر قابل انتقال و ابطال شدنی است.

دوره فعالیت

دوره فعالیت صندوق از ابتدای اولین روز کاری بعد از

مالیاتی صندوق سرمایه گذاری مشترک" را با هدف مساعدت در تدوین مقررات طی دو شماره و در دو بخش ارائه می کند. در بخش اول تحت عنوان "طرح موضوع" از مجموعه مقررات صندوق سرمایه گذاری مشترک شامل قبا، دستورالعمل ها، امیدنامه و اساسنامه نمونه، مقررات مرتبط با موضوعات مالیاتی استخراج و درج می گردد. سپس در شماره بعد، به تجزیه و تحلیل مقررات مزبور در انطباق با قانون و مقررات مالیاتی و قبا پرداخته و در صورت امکان پیشنهادهای لازم ارائه خواهد شد.

اهداف صندوق

هدف از تشکیل صندوق، جمع آوری سرمایه از سرمایه گذاران و تشکیل سبدی از دارایی ها و مدیریت این سبد است. بکارگیری نیروهای متخصص، گردآوری و تحلیل اطلاعات، گزینش سبد بهینه اوراق بهادار و انجام کلیه حقوق اجرایی مربوط به صندوق از قبیل دریافت سود سهام و کوپن اوراق بهادار از جانب سرمایه گذاران، سرانه هزینه هر سرمایه گذار برای انجام سرمایه گذاری را کاهش داده و امکان سرمایه گذاری مناسب و متنوع تر دارایی ها را در جهت کاهش ریسک سرمایه گذاری، فراهم می سازد.

موضوع فعالیت صندوق

صندوق در حال حاضر فقط می تواند در دارایی های ریالی داخل کشور سرمایه گذاری کند و سرمایه گذاری خارجی (ارزی) به هر نوع و شکل غیرمجاز می باشد. صندوق در دارایی هایی به شرح زیر سرمایه گذاری می کند:

- ۱- سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار؛
- ۲- حق تقدم خرید سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران؛
- ۳- اوراق مشارکت، اوراق صکوک و اوراق بهادار رهنی و سایر اوراق بهاداری که تمامی شرایط زیر را داشته باشد:
الف - مجوز انتشار آنها از سوی دولت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران یا سازمان بورس و اوراق بهادار صادر شده باشد؛
ب - سود حداقلی برای آنها تضمین و مشخص شده باشد؛

ثبت صندوق نزد "سبا" شروع شده و به مدت حداقل یک و حداکثر پنج سال شمسی ادامه می‌یابد. این مدت تحت شرایطی قابل تمدید است.

ارکان صندوق

۱- ارکان صندوق شامل مجمع، مدیر، متولی، ضامن، حسابرس و کارگزاران صندوق است که هرکدام به شرح زیر معرفی می‌شود.

۲- مجمع صندوق: مجمع صندوق از اجتماع دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز تشکیل می‌شود فقط دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز در مجامع صندوق حق رای دارند.

۳- مدیر: مدیر صندوق، شرکتی است که برای انتخاب دارایی‌های صندوق، حداقل یک نفر را به عنوان "مدیر سرمایه‌گذاری" انتخاب می‌کند و می‌تواند در هر زمان وی را تغییر دهد. مدیر یا مدیران سرمایه‌گذاری، نقش اساسی در مدیریت دارایی‌های صندوق دارند.

۴- متولی: متولی صندوق، شرکت یا بانک است که مسئول نظارت بر اجرای صحیح اساسنامه به منظور حفظ منافع سرمایه‌گذاران است.

۵- ضامن: وظیفه ضامن آن است که در صورت عدم وجود وجوه نقد کافی در صندوق برای پرداخت به متقاضیان ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری عادی، وجوه نقد لازم را به این منظور تامین نماید. همچنین، ضامن تضمین نموده که در موقع انحلال صندوق، اگر دارایی‌های صندوق در بازار به فروش نرسد، این دارایی‌ها را از صندوق دریافت و ارزش روز آنها را به صندوق پرداخت کند.

۶- حسابرس: حسابرس صندوق، موسسه حسابرسی است که باید از درستی ثبت و نگهداری حساب‌های صندوق مطمئن شود، گزارش‌های عملکرد و صورت‌های مالی صندوق را در مقاطع زمانی معین بررسی کرده و راجع به آنها اظهارنظر نماید و بر محاسبه ارزش روز، قیمت صدور و قیمت ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری نظارت نماید.

۷- کارگزار: برای انجام معاملات صندوق، یک یا چند کارگزار از بین شرکت‌های کارگزاری دارای مجوز از سازمان بورس و اوراق بهادار، توسط مدیر انتخاب می‌شود.

صدور و ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری

صدور و ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری عادی به تقاضای سرمایه‌گذاران و براساس اساسنامه به قیمت‌های معینی صورت می‌پذیرد.

قیمت ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری در هر زمان، نشان‌دهنده ارزش خالص دارایی‌های صندوق (یعنی ارزش دارایی‌های صندوق، منهای بدهی‌های صندوق) است. در محاسبه ارزش دارایی‌های صندوق در شرایط عادی، مدیر باید قیمت روز این دارایی‌ها را در بازار ملاک عمل قرار دهد. قیمت‌های صدور واحدهای سرمایه‌گذاری در هر روز، کمی بیشتر از ارزش روز خالص دارایی‌های صندوق در همان روز است. دلیل آن است که هنگام صدور واحدهای سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذار باید هزینه‌هایی را بپردازد. بخشی از این هزینه‌ها، به ارزش خالص دارایی‌های صندوق اضافه می‌شود تا قیمت صدور واحدهای سرمایه‌گذاری محاسبه شود. در هنگام صدور و ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری، علاوه بر قیمت‌های صدور و ابطال، کارمزد صدور و ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری نیز از سرمایه‌گذاران اخذ می‌شود.

هزینه‌های سرمایه‌گذاری در صندوق

هزینه‌های سرمایه‌گذاری در صندوق به دو بخش تقسیم می‌شود. بخشی از این هزینه‌ها از محل دارایی‌های صندوق پرداخت می‌شود و بدین علت، ارزش خالص دارایی‌های صندوق کاهش می‌یابد. بخش دیگر این هزینه‌ها، مستقیماً از سرمایه‌گذار اخذ می‌شود.

فهرست هزینه‌های قابل پرداخت از محل دارایی‌های صندوق، در اساسنامه قید می‌شود. برخی از این هزینه‌ها، نظیر هزینه‌های طرح دعاوی به نفع صندوق یا علیه ارکان صندوق، به‌طور کلی غیرقابل پیش‌بینی بوده و به موضوع دعاوی و مراحل و سرعت پیشرفت آنها بستگی دارد. برخی از هزینه‌ها نظیر هزینه‌های تاسیس و هزینه‌های تشکیل مجامع صندوق، با تصویب مجمع صندوق از محل دارایی‌های صندوق پرداخت می‌شود. برخی دیگر از هزینه‌ها نظیر کارمزد معاملات، هزینه سود تسهیلات بانکی، هزینه نگهداری اوراق بهادار بی‌نام صندوق یا هزینه نقل و

انتقال وجوه صندوق، از طریق مذاکره مدیر صندوق با ارائه دهندگان این خدمات یا تسهیلات تعیین می شود. آن قسمت از هزینه های قابل پرداخت از محل دارایی های صندوق که از قبل قابل پیش بینی است، به شرح نمایشگر زیر است:

عنوان هزینه	شرح نحوه محاسبه هزینه
هزینه های تاسیس	مبلغی متناسب با ارائه مدارک مثبت با تصویب مجمع صندوق
هزینه های برگزاری مجمع صندوق	مبلغی متناسب برای برگزاری مجمع در طول یکسال مالی با ارائه مدارک مثبت با تصویب مجمع صندوق
کارمزد مدیر	درصدی از متوسط روزانه ارزش خالص دارایی های صندوق*
کارمزد متولی	درصدی از متوسط روزانه ارزش خالص دارایی های صندوق*
کارمزد ضامن	درصدی از متوسط روزانه ارزش خالص دارایی های صندوق*
حق الزحمه حسابرس	مبلغی مناسب ثابت سالانه
حق الزحمه و کارمزد تصفیه صندوق	معادل ۰/۳ درصد ارزش خالص دارایی های صندوق در آغاز دوره اولیه تصفیه
حق پذیرش و عضویت در کانون ها	معادل مبلغ تعیین شده توسط کانون ها مشروط بر اینکه عضویت در این کانون ها طبق مقررات اجباری باشد یا عضویت به تصویب مجمع صندوق برسد.

* کارمزد مدیر، متولی و ضامن روزانه براساس ارزش خالص دارایی های روزکاری قبل محاسبه می شود. اشخاص یاد شده کارمزدی بابت روز اول فعالیت صندوق دریافت نمی کنند.

هزینه هایی که باید توسط سرمایه گذار پرداخت شود، عبارتند از کارمزد صدور که مبلغی ثابت است و برای صدور هر گواهی سرمایه گذاری به مدیر تعلق می یابد و کارمزد ابطال که به دو بخش ثابت و متغیر تقسیم می شود. بخش ثابت مانند کارمزد صدور بوده و بخش متغیر علاوه بر مبلغ ثابت متناسب با طول مدت صدور تا ابطال از سرمایه گذار اخذ و به صندوق تعلق می یابد.

تسلیت
<p>آقای کورش شایان عضو انجمن حسابداران خبره ایران مصیبت وارده را به شما و بازماندگان آن مرحومه تسلیت عرض نموده و برایتان صبر و بردباری آرزو مندیم. انجمن حسابداران خبره ایران</p>

تقسیم سود
 در صورت پیش بینی پرداخت سود به سرمایه گذاران در
 امیدنامه، امکان تقسیم سود وجود دارد.
 با توجه به طرح موضوع از طریق ارائه مقررات استخراج
 شده از امیدنامه و اساسنامه نمونه که برای بحث مسائل
 مالیاتی صندوق سرمایه گذاری مشترک لازم تشخیص داده
 شد، در شماره آینده حقوق مالیاتی با مروری بر مفهوم